



Ważna nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego

Zakończyły się prace nad największą zmianą w procedurze cywilnej w ostatnich latach. Eksperti Rzecznika Finansowego uczestniczyli w pracach nad nowelizacją zabiegając o rozwiązania korzystne dla klientów podmiotów rynku finansowego.

Ogłoszona 6 sierpnia 2019 r. w Dzienniku Ustaw ([link do publikacji](#)) nowelizacja ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 z późn. zm., dalej jako k.p.c.), to największa zmiana w procedurze cywilnej ostatnich lat¹. Głównym celem nowelizacji jest - jak podają projektodawcy - przeciwdziałanie przewlekłości postępowań, zwiększenie ich rzetelności oraz usprawnienie procedury w sprawach cywilnych.

Jak wskazują autorzy projektu dotyczy on: *wprowadzenia kompleksowej reformy przewidującej usprawnienie, uproszczenie i przyspieszenie postępowań przed sądami w sprawach cywilnych, której elementem jest m.in. zwolnienie z opłat sądowych osób mniej zamożnych oraz pracowników, którzy dochodzą swoich praw od pracodawców, niższe koszty dla ofiar nieuczciwych sprzedawców, a także wprowadzenie wielu rozwiązań służących rozstrzygnięciu znacznej części spraw już na pierwszej rozprawie i skrócenie drogi obywateli do sądów - sprawy mają się toczyć niedaleko miejsca ich zamieszkania, ograniczenie możliwości przedłużania postępowań, np. przez ciągłe wnoszenie zażaleń, zagwarantowanie obiektywizmu postępowań poprzez automatyczne wyłączenie sędziów i całych sądów w sytuacji, gdy ich bezstronność może być kwestionowana².*

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ustawę z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, ustawę z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 22 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych i ustawę z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych oraz uchyla się ustawę z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych.

² <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=RPL&Id=RM-10-197-18>

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2038 z późn. zm.) nie przyznaje Rzecznikowi prerogatywy inicjatywy ustawodawczej. Jednak mając na uwadze nadrzędny cel w zakresie ochrony interesów klientów podmiotów rynku finansowego, Rzecznik Finansowy uczestniczył w procesie legislacyjnym. Eksperci Biura Rzecznika Finansowego zgłaszali propozycje zmian projektowanych i obecnie obowiązujących przepisów, popierając słuszne rozwiązania w powyższym zakresie.

Spośród obszernych zmian przedmiotowej nowelizacji wskazać należy - przykładowo - na poniższe, najbardziej istotne, korzystne dla klientów podmiotów rynku finansowego rozwiązania. Niżej wymienione zmiany zaczną obowiązywać po upływie 3 miesięcy od ogłoszenia, a więc od 7 listopada 2019 r.

1) Zastrzeżenia do protokołu – brak profesjonalnej asysty w postępowaniu

W obecnym stanie prawnym, strony mogą w toku posiedzenia (jeżeli nie były na nim obecne, na najbliższym posiedzeniu) zwrócić uwagę sądu na uchybienia przepisom postępowania. W tym celu wnoszą o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Przy czym - co do zasady - stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania. Stanowi o tym art. 162 k.p.c. W obecnym stanie prawnym przepis ten ma zastosowanie do strony. Rozumieć przez to należy zarówno strony reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników (jak choćby radca prawny, czy adwokat), jak i te występujące bez profesjonalnej asysty. Co prawda w obecnym brzmieniu art. 162 k.p.c. istniała możliwość konwalidowania skutków niezgłoszenia zastrzeżeń do protokołu przez stronę występującą w sporze bez profesjonalnego pełnomocnika. Strona musiała wówczas uprawdopodobnić, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy. Niemniej jednak, praktyka sądów bywała różna.

W toku prac podkomisji Rzecznik Finansowy złożył swoje zastrzeżenia do instytucji przewidzianej w art. 162 k.p.c. Wskazał, że sankcja w nim określona powinna dotyczyć tylko strony zastępowanej przez profesjonalnego pełnomocnika. Powyżej składane uwagi zostały uwzględnione w toku prac legislacyjnych. Dzięki temu, po wejściu w życie nowelizacji strona, która występuje w procesie bez profesjonalnego pełnomocnika, a która zastrzeżenia nie zgłosiła będzie miała prawo do powoływania się na to uchybienie sądu w dalszym toku procesu, a w tym w szczególności w apelacji. Powyższą redakcję przepisu Rzecznik Finansowy ocenia bardzo pozytywnie.

2) Uchylenie art. 485 § 3 k.p.c. – koniec z nakazem zapłaty na podstawie ksiąg bankowych

W dotychczasowym stanie prawnym wśród dowodów mogących stanowić podstawę wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wciąż figurował wyciąg z ksiąg bankowych. Wyciąg musiał być podpisany przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku oraz opatrzony pieczęcią banku. Rzecznik Finansowy, uznając

słuszność argumentacji projektodawcy poparł rozwiązanie eliminujące to jednostronne uprzywilejowanie banku. Zdaniem Rzecznika, uprawnienie banku do uzyskania tytułu wykonawczego na podstawie własnego dokumentu prywatnego w obecnym stanie prawnym jest nieuzasadnione. Z dniem wejścia w życie nowelizacji zostanie uchylony dotychczasowy art. 485 § 3 k.p.c. i nie będzie możliwe wydanie przez sąd nakazu zapłaty na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych. Rozwiązanie powyższe, niewątpliwie postępowania cywilnego nie przyspieszy. Niemniej jednak, w ocenie Rzecznika Finansowego przyczyni się do zwiększenia rzetelności procesu i pogłębiania zaufania do wymiaru sprawiedliwości w sporach sądowych pomiędzy bankami i ich klientami.

3) Likwidacja fikcji doręczenia na awizo

Kolejnym pomysłem ustawodawcy na zwiększenie rzetelności procesu jest likwidacja tzw. fikcji doręczenia. Chodzi o zapewnienie pozwanemu realnej możliwości obrony swych praw, jeśli faktycznie nie ma on możliwości powzięcia wiadomości o toczącym się postępowaniu. Dotyczy to obrony praw pozwanego na etapie postępowania sądowego, a nie egzekucyjnego. Niestety, dotychczas, w wielu przypadkach pozwany, o tym, że ktoś wytoczył przeciwko niemu powództwo dowiadywał się dopiero kiedy do jego drzwi zapukał komornik egzekwować zasądzoną należność. Receptą, zdaniem projektodawcy, ma być likwidacja tzw. fikcji doręczenia. W dotychczasowym stanie prawnym doręczenia dokonywane za pośrednictwem poczty były często nieskuteczne. Doręczyciel pocztowy nie ma zaś, ani uprawnienia, ani obowiązku weryfikacji, czy osoba wskazana jako adresat korespondencji z sądu przebywa pod wskazanym adresem. W rezultacie, ocena przez sąd skuteczności doręczenia, jeśli pozwany uchylał się od udziału w postępowaniu była niezmiernie utrudniona. Nowelizacja przepisów zakłada, iż w przypadku braku odbioru pozwu (lub innego pisma inicjującego postępowanie) przez pozwanego, pomimo powtórzenia zawiadomienia sąd zobowiąże powoda do doręczenia takiego pisma procesowego za pośrednictwem komornika. Jeżeli powód w ciągu dwóch miesięcy nie przedstawi potwierdzenia doręczenia pisma, nie wskaże aktualnego adresu pozwanego lub nie przedstawi dowodu, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie postępowanie można zawiesić.

4) Zmiana właściwości sądów – likwidacja właściwości przemiennej w sporach konsumenckich

Nowelizacja k.p.c. zakłada wyłączenie stosowania przepisów o właściwości przemiennej w sprawach przeciwko konsumentom. Przedsiębiorcy, często korzystali z właściwości przemiennej, pozywając konsumentów przed sąd miejsca wykonania umowy. W takich przypadkach za miejsce wykonania umowy poczytywało się również miejsce spełnienia świadczenia przez konsumenta, którym była z reguły siedziba przedsiębiorcy. Autorzy projektu słusznie wskazali, że przedsiębiorca zazwyczaj dysponuje większymi zasobami, które jest w stanie zaangażować w sporze z konsumentem. Przedsiębiorca taki zwykle w sposób stały i zorganizowany korzystał z profesjonalnej obsługi prawnej,

która pozwalała mu również na obsługę spraw sądowych – w odróżnieniu od konsumenta, który musiał ponieść koszt wynajęcia pełnomocnika do reprezentacji przed sądem właściwym dla przedsiębiorcy. Po nowelizacji w sprawach z udziałem konsumentów spory będą toczyły się przede wszystkim w sądach oddalonych niedaleko od miejsca zamieszkania tego konsumenta. Zmiany te należy ocenić pozytywnie, gdyż jak wskazali projektodawcy nowelizacji, obecnie dane statystyczne i orzecznictwo wskazują, że dotychczasowe zasady ustalania właściwości miejscowej sądu odbiegają od aktualnych potrzeb wymiaru sprawiedliwości. Z takim stanowiskiem Rzecznik Finansowy nie może się nie zgodzić. Centralizacja handlu i wszelkiego rodzaju usług, a w tym w szczególności usług świadczonych na rynku finansowym (tj. usług bankowych, ubezpieczeniowych, dotyczących produktów inwestycyjnych czy rynku kapitałowego) spowodowała, że siedziby podmiotów rynku finansowego oferujących tego rodzaju usługi i produkty mieszczą się niemal wyłącznie w kilku największych miastach, przede wszystkim w Warszawie.

5) Zmiana właściwości sądów w sporze z bankiem

Przedmiotowa zmiana ułatwi dochodzenie roszczeń od banku poprzez możliwość inicjacji procesu w mieście, które jest znacznie bliższe miejscu zamieszkania powoda. Co bardzo istotne, z punktu widzenia klientów banków, powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można będzie wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda. Przepis powyżej komentowany będzie stosowany także do powództwa przeciwko bankowi hipotecznemu lub jego następcy prawnemu o roszczenie wynikające z czynności banku hipotecznego. Oznacza to, że klient banku, np. konsument, mieszkający w Rzeszowie będzie mógł pozwać bank przed sąd w Rzeszowie, a nie jak miało to miejsce do tej pory, przed sąd którego siedziba była znacząco oddalona od miejsca jego zamieszkania. Powinno to w sposób znaczący poprawić możliwość dochodzenia roszczeń przez klientów banku.

To tylko przykładowe zmiany spośród wielu znowelizowanych przepisów mających wpływ na sytuację klientów podmiotów rynku finansowego. Rzecznik Finansowy zachęca do zapoznania się z pełnym tekstem nowelizacji k.p.c., wskazując jednocześnie, że powodzenie wprowadzanych w życie rozwiązań zweryfikuje praktyka. Osiągnięcie celów przedmiotowej nowelizacji w postaci: przeciwdziałania przewlekłości postępowań, zwiększenia ich rzetelności oraz usprawnienia procedury w sprawach cywilnych uzależnione jest od wielu czynników. Rzecznik Finansowy będzie bacznie obserwował stosowanie nowych przepisów w praktyce procesowej, a także ich odbiór przez podmioty rynku finansowego.

Autor: Paulina Tronowska, radca prawny, specjalista w biurze Rzecznika Finansowego

Warszawa, 07.08.2019 r.